

Mandag den 7/5-2018

Kære dansklærere i udskolingen på Bagsværd Kostskole og Gymnasium.

Tak for jeres henvendelse angående jeres bekymringer vedrørende de eksisterende krav til prøver og opgivelser i danskfaget. Vi besvarer nogle af jeres spørgsmål i mere overordnede termer, da fagets formål, Fælles Mål og prøvekravene er forbundne kar. Andre af spørgsmålene bliver besvaret direkte.

I har henvendt jer, fordi I udtrykker bekymring for, at prøverne i dansk er udtryk for lavest mulige fællesnævner, og at der i Undervisningsministeriet er en tænkning om, at lærerne skal holdes i kort snor. Vi er selvfølgelig kedede af, at formålet med prøverne, og de dertilhørende prøvekrav, tolkes i den retning af jer. Det har aldrig nogen sinde og vil heller aldrig blive et tema. Prøvekravene skal først og fremmest sikre, at der sker en ensartet bedømmelse, som følger målene i dansk, så alle elever stilles lige til prøverne i hele landet.

Prøvevejledningen udkommer, når det politiske niveau har vedtaget bekendtgørelsen.

Prøvekravene afspejler Fælles Måls kompetencer, hvor eleverne skal kunne:

- udtrykke sig forståeligt, klart og varieret i skrift, tale, lyd og billede i en form, der passer til genre og situation
- diskutere teksters betydning i deres kontekst
- forholde sig til kultur, identitet og sprog gennem systematisk undersøgelse og diskussion af litteratur og andre æstetiske tekster
- deltage reflekteret i kommunikation i komplekse formelle og sociale situationer

Samtidigt indrammer ordlyden i fagets formål, hvilke tekster – bredt forstået – der skal arbejdes med i undervisningen. Det omtales som litteratur og andre æstetiske tekster, fagtekster, sprog og kommunikation.

Faget dansk, som det er udtrykt i Fælles Mål, er et fag, hvor der skal arbejdes med kommunikation helt overordnet set. Det giver sig bl.a. udslag i et fokus på at arbejde med teksttyper og en bred vifte af genrer, både de mere klassiske genrer såsom noveller, roman, lyrik og andre æstetiske tekster, samtidigt skal der også arbejdes med de nyere genrer, som eleverne omgås i det daglige og som er med til at præge både deres personlige identitet og viden om verden. Det er også danskfagets fornemme opgave blandt meget

andet at ruste vores elever til at kunne begå sig i et samfund med frihed og folkestyre, hvor de skal kunne indgå i forskellige kontekster og situationer og kunne bruge de kompetencer, de har fået i dansk f.eks. ved at skrive debatindlæg, holde en høvisk, argumenterende tone på de sociale medier, gennemskue sproglige, billedlige og andre multimodale teksters manipulationer, læse litteratur og andre æstetiske tekster med indlevelse og oplevelse og kunne diskutere dem i kulturelle, identitetsmæssige og sproglige kontekster osv.

Når der sker ændringer i prøvekravene, så er det altid udtryk for en tilpasning til de vedtagne love og bekendtgørelser. I den nuværende prøvevejledning anvendes flere forskellige udtryk for det samme begreb. Det er et bevidst valg fra vores side, da danskfaget er karakteriseret ved et bredt fagsyn, og det kan være forskelligt, hvilke udtryk de forskellige dansklærere rundt om i landet anvender for et bestemt begreb. Så når der bruges udtrykket æstetiske multimodale tekster, så vil nogle dansklærere anvende udtryk som fiktion, ikke-tekst. Andre vil anvende udtrykket fiktion- andre udtryksmåder. Fælles Mål og læseplanen anvender æstetiske og multimodale tekster. Vi kunne selvfølgelig have skåret hårdt til og konsekvent anvendt de samme udtryk, men vi forsøger også at anerkende, at der i danskfaget er mange forskellige terminologier og metoder afhængig af, hvor man står i sit fag, og det afspejler sig også i prøvevejledningen.

Danskfaget og Fælles Mål har ganske rigtigt også fået et fokus på de nyere multimodale tekster, som en konsekvens af den udvikling, der er sket i samfundsudviklingen og dertilhørende tekster. Heldigvis er dansk et særdeles dynamisk fag, der hele tiden udvikler sig i forhold til den samtid, det eksisterer i samtidigt med, at det har en forpligtigelse til at lære eleverne at kunne læse, forstå, fortolke og forholde sig til tekster i kontekst som udtryk for tidligere tiders tanker, samfundsforhold, ideer osv. og ligeledes se forskellige tekster som en del af en historisk og kulturel udvikling. Det er relevante, høje og gode krav til faget, som så også afspejles i prøvekravene.

Det er kommet krav om flere typer af tekster, som en konsekvens af de tilbagemeldinger vi har fået gennem året fra beskikkede censorer, prøveansvarlige og dansklærere, som vi møder både fysisk ude i landet, men også via mange daglige mails, telefonopkald og indberetninger til Kontor for Prøver, Evaluering og Test om fejl og mangler ved prøverne ude på skolerne. Der er et meget tydeligt krav til prøverne, at opgivelserne skal alsidigt repræsentere danskfaget, og gennem adskillige år har det været et tilbagevendende problem, at der var mangler i forhold til sagprosa - multimodale tekster og æstetiske multimodale tekster. Så når der sker ændringer er det for at sikre, at de opgivne tekster alsidigt repræsenterer danskfaget.

I nævner, at Pernille Tjellesen på et censorkursus i København har sagt, at man f.eks. kan arbejde med Facebook og Instagram og anvende dem som en del af opgivelserne. Det er jo netop kun eksempler, og på ingen måde noget krav. Synes man, det ikke er noget, der vedrører det danskfagsyn, man repræsenterer, er man helt fri til at lade være, så længe man husker at dække Fælles Mål på sin måde. Det afhænger helt af de(n) lærer(e) og den enkelte klasse. I nogle klasser volder de sociale medier og elevernes manglende forståelse for at afkode og tolke den ansigtsløse kommunikation i multimodale tekster store udfordringer, og det er med til at præge klassen og de enkelte elevers udvikling og identitetsfølelse. Her vil det kunne

give god mening at tilgå denne form for tekster, som med de rette valgte eksempler, kan rumme høj kompleksitet både i udsigelse og fortolkning. Andre steder er der andre felter og tematikker, der er relevante for en elevgruppe. Det er helt op til de(n) enkelte lærer(e) at vurdere, hvad der giver mening for eleverne og kan udfordre dem. I samme kategori kan man i stedet vælge at fordybe sig i de mere klassiske genrer såsom faste og levende reklamer, dokumentarfilm og pressefoto, og man er stadig helt dækket ind i forhold til opgiveskravene.

De skriftlige prøvers prøvekrav afspejler Fælles Mål, og til prøven skal eleverne vise, de har opnået skriftmæssige kompetencer, der gør dem i stand til at udarbejde tekster, der giver svar på forskellige udfordringer. Eleverne skal vise, de kan fremstille tekster med forskellige hensigter. De skal kunne forestille sig forskellige afsenderroller og skrive ud fra dette, ligesom de skal lære at formulere sig, så det skriftlige arbejde tilpasses forskellige målgrupper, medier og situationer. De skal vise, de kan skrive tekster, der omhandler faktiske forhold – tekster der udfolder oplevelser, følelser og stemninger, og tekster der udtrykker meninger og refleksioner. Det er også den ramme, den eksterne opgavekommission for skriftligt dansk arbejder ud fra. Der er i øvrigt ikke faste regler, og det har der aldrig været, for at helt bestemte genrer skal optræde hver gang i opgavesættet.

I den daglige undervisning benytter dansklærere sig af mangfoldige skrive-situationer og -metoder. Alt sammen for at udfolde en nuanceret, kreativ, reflekteret, og god undervisning i dansk. Det skal selvfølgelig foregå hele tiden, og det er den del af danskfagets DNA. Her er både fokus på hensigt, afsenderrolle, målgruppe og medie. For at bedømmelsen kan blive så professionel og ensartet som muligt, så alle elever bedømmes på lige vilkår, er det vigtigt, at opgavekravene er tydelige, så det er tydeligt for eleven, hvad der kræves, og hvad eleven bedømmes på. Ellers bliver prøven for eleven mere en prøve i at gætte, hvad opgaven går ud på, end det bliver en reel bedømmelse, lige meget hvilket niveau eleven er på.

Det er meget tydeligt udfoldet i prøvevejledningen og webinar på uvm.dk/fp, at elevernes fokus under prøven på at lave et flot layout ikke må tage overhånd. Der er blevet lempet på disse krav, der førhen havde meget rammesættende ekspliciterede vurderingskriterier for, hvad der var et godt layout, netop for at det ikke skal fylde for meget i dansklærernes undervisning. De bliver bedømt på, om layout fremmer kommunikationen, og om man kan anvende de gængse funktioner i et tekstbehandlingsprogram, men det er først og fremmest deres skriftlige kompetencer, de skal vurderes på, og det gøres meget klart i prøvevejledningen, netop for at hjælpe lærerne til ikke at fokusere for meget på det. Om det, at man skriver om lempelsen, får lærerne til at fokusere for meget på layout, er vi sikre på ikke er tilfældet for dansklærerne, der jo er vant til at læse tekster og forstå dem.

I nævner, I ikke er tilfredse med, at der er formuleret en b-delsopgave i 10. klasse. I folkeskolelovens §19a står der:

”Undervisningen i 10. klasse er et uddannelsesstilbud til unge, som efter grundskolen har behov for yderligere faglig kvalificering og afklaring af uddannelsesvalg for at kunne gennemføre en ungdomsuddannelse.” (folkeskoleloven §19a)

B-delen er netop særligt tilpasset de krav om uddannelse- og erhvervsrettet fokus, der er i 10. klasse og er fuldstændig i overensstemmelse med formålsparagraffens ordlyd om at give eleverne kundskaber og færdigheder, der forbereder dem til videre uddannelse samt folkeskoleloven og de underliggende fagformål og mål i 10. klasse. Eleverne skal i 10. klasse også kunne vise, at de kan håndtere at få en opgave, hvor de selv kan strukturere tiden i en varieret opgaveform inden for nogle fastlagte rammer.

Vi vil, som afslutning på dette brev, gerne opfordre jer til at komme med et godt bud på, hvordan en opgave eller for den sags skyld et helt opgavesæt i skriftlig fremstilling med internettet som hjælpemiddel kunne se ud med udgangspunkt i prøvekravene, Fælles Mål (en opgave med en hensigt, afsenderrolle, målgruppe, medie og situation) og vurderingskriterierne, da vi ikke helt, ud fra jeres kritikpunkter, kan se, hvordan den kan konstrueres, så det er i overensstemmelse med bestemmelserne. Det kunne derfor være spændende for os at se en konkretisering af jeres tanker.

Med venlig hilsen

*Anette Bjørnskov, Karen Engelund og
Pernille Tjellesen*

Læringskonsulenter i dansk